

Actieve informatievoorziening

aan : de gemeenteraad
kopie aan :
portefeuillehouder : Wilko Pelgrom
datum collegevergadering : 30 januari 2024
kenmerk : Z137170/INT24-57001
onderwerp : Regionaal Uitvoeringsprogramma Energietransitie
Achterhoek (RU23)

Samenvatting

U heeft op 23-2-2023 ingestemd met het Akkoord van Groenlo 3.0 (AvG 3.0). In het Regionaal Uitvoeringsprogramma energietransitie Achterhoek (RU23) is deze ambitie geconcretiseerd, er zijn nieuwe herijkte meetbare doelen. De cijfers zijn gelieerd aan de ambitie van het Nationale Klimaatakkoord en de RES Achterhoek. Het is duidelijk wat de opgave is en welke bijdrage de gemeente hierin heeft (deel 1). Daarnaast is een duidelijke werkwijze uitgewerkt waarin de governance en de manier van regionale samenwerking is vastgelegd (deel 2). In 2024 wordt een doorvertaling naar een lokaal uitvoeringsprogramma Bronckhorst gemaakt.

Historie en huidige situatie

In 2009 hebben 8 gemeenten (Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Montferland, Oost Gelre, Oude IJsselstreek en Winterswijk) gezamenlijk het Akkoord van Groenlo (AvG) opgesteld. In dit akkoord zijn afspraken over grootschalige energiebesparing en productie van hernieuwbare energie vastgelegd.

In 2013 is het AvG herzien (AvG 2.0) en in 2016 en vertaald in de Uitvoeringsagenda duurzame energie Achterhoek (UA2016). Hierin zijn concrete doelstellingen voor energiebesparing en opwekking van duurzame energie opgenomen. In 2018 en in 2020 zijn de doelstellingen uit de UA2016 gemonitord.

In 2019 is het Nationale Klimaatakkoord vastgesteld. Het Klimaatakkoord geeft richting aan de energietransitie in Nederland. Zo is de totale opgave weergegeven en is aangegeven welke partijen voor welke onderdelen van de opgave verantwoordelijk zijn. De opgave is uitgedrukt in reductie van broeikasgassen, in CO₂ equivalenten. Het landelijk gebruikte rekenmodel Energy Transition Model (ETM) geeft veel inzicht in de opgave. ETM rekent scenario's door, en maakt duidelijk hoeveel en welke reductie een (landelijke en gemeentelijke) maatregel oplevert. De Regionale Energie Strategieën (RESSen) en de Transitievisie Warmte (TVW) komen voort uit het klimaatakkoord. De RESSen gaan vooralsnog vooral over op de opwek van duurzame energie en de TVW over het aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving.

Ter voorbereiding op de Achterhoekse Regionale Energie Strategie (RES 1.0) in 2021, zijn de cijfers uit de UA2016 opnieuw berekend aan de hand van de monitoringsresultaten en het rekenmodel ETM. Hieruit bleek dat de opgave voor een energieneutraal Achterhoek

een stuk groter is dan voorzien in de UA2016. Een herijking van het Akkoord van Groenlo en de bijbehorende opgave (in cijfers) was daardoor zeer gewenst.

Eind 2022 hebben alle 8 gemeenten het Akkoord van Groenlo aangepast (AvG 3.0). De doelstelling is aangepast van 'energieneutraal in 2030' naar 'als regio Achterhoek zo snel als mogelijk, maar uiterlijk in 2050, energieneutraal'. De afspraak om regionaal goed samen te werken op dit thema is herbevestigd en heeft meer nadruk gekregen.

Nieuwe situatie: Regionaal Uitvoeringsprogramma Energietransitie Achterhoek

Het Regionaal Uitvoeringsprogramma Energietransitie Achterhoek (RU23) is het uitvoeringsprogramma 2023, op basis van Akkoord van Groenlo 3.0 en bestaat uit 2 delen;

- deel 1: agenda
- deel 2: hoe werken we aan het Akkoord van Groenlo.

In bijlage 1 is een toelichting van de twee delen beschreven.

Verhouding Herijkte Routekaart en Regionaal Uitvoeringsprogramma Energietransitie Achterhoek

In 2009 is het eerste Akkoord van Groenlo opgesteld, gericht op het ontwikkelen van een energieneutrale Achterhoek. En zo bij te dragen aan het tegengaan van de klimaatverandering, de betaalbaarheid van energiekosten en het creëren van werkgelegenheid. In 2013 is een tweede Akkoord van Groenlo gemaakt waarin het eerste akkoord is uitgewerkt. Met het vaststellen van het derde Akkoord van Groenlo in 2023, door de gemeenteraden in de Achterhoek, zijn we in een nieuwe fase van de samenwerking beland en is afgesproken om als regio Achterhoek zo snel mogelijk, maar uiterlijk in 2050, energieneutraal te zijn. Daarmee hebben de gemeenten in de Achterhoek zich gecommitteerd aan de aangepaste regionale afspraken.

Met de voorgestelde herijkte routekaart wordt al invulling gegeven aan deze regionale afspraak. De herijkte routekaart blijft voor ons leidend. In de herijkte routekaart wordt rekening gehouden met het RU23, het uitvoeringsprogramma dat voortvloeit uit de derde vastgestelde Akkoord van Groenlo van 2023.

Het is belangrijk op te merken dat het in de herijkte routekaart voorgestelde gebiedsproces voor windenergie rekening dient te houden met diverse aspecten. Daarbij valt te denken aan een degelijk participatieproces, de PlanMER van de provincie, geldende en verwachte wet- en regelgeving - zoals de landelijk in ontwikkeling zijnde milieunormen voor windenergie - en door de raad aangegeven kaders tijdens de behandeling van de Nota van Uitgangspunten in juni 2023.

Het te doorlopen gebiedsproces voor windenergie zal meerdere Go-No Go momenten kennen, besluitvormingsmomenten voor de raad van Bronckhorst, die gedefinieerd worden in het in 2024 op te stellen uitvoeringsplan.

In de RES 1.0 is de Achterhoekse bijdrage van 1,35 TWh aan het landelijke doel voor grootschalige duurzame energie opwekking op land in 2030 neergelegd. Met deze bijdrage in de RES 1.0 wordt echter nog niet voldaan onze eigen opgave om energieneutraal te zijn. Voor ons is het daarom belangrijk om met de herijkte routekaart meer te doen dan op basis van de RES 1.0. Opgaven die voor een belangrijk deel gericht zijn op besparing (Dorpsenergieprocessen en warmtetransitie) en zoeken naar alternatieve energie opwek.

Bijlagen

1. Toelichting Regionaal Uitvoeringsprogramma 2023 (RU23)
2. Regionaal Uitvoeringsprogramma Energietransitie Achterhoek.

Uitvoeringsprogramma 2023, op basis van Akkoord van Groenlo 3.0.
Deel 1 - Agenda
Deel 2.- Hoe werken we aan het Akkoord van Groenlo

Bijlage 1 Toelichting Regionaal Uitvoeringsprogramma 2023 (RU23)

De huidige situatie en de reden voor het Regionaal Uitvoeringsprogramma energietransitie Achterhoek 2023 (RU23)?

De Achterhoek liep vanaf de vaststelling van het eerste Akkoord van Groenlo in 2009 voorop met haar energieambities, -doelstellingen en de manier van de regionale samenwerking. Deze aanpak werkte goed maar we werden daarnaast ook geremd in de uitvoering, bijvoorbeeld door de nationale opgaven, richtlijnen, verplichte werkwijzen, onvoorziene omstandigheden, complexiteit en nieuwe inzichten. Het ontstaan van het Nationale Klimaatakkoord in 2019 is belangrijk. Dit akkoord geeft duidelijk aan wat er moet gebeuren, en wie wat moet doen. De taken en opgaven zijn verdeeld. Er ontstond het besef dat regionaal en nationaal beleid meer in elkaar moeten grijpen, en elkaar moeten versterken. Daarom hebben we een nieuw Regionaal Uitvoeringsprogramma Energietransitie Achterhoek 2023 (RU23) geschreven. In de RU23 zijn de opgaven uit het Nationale Klimaatakkoord doorvertaald naar de Achterhoek. Het is nu duidelijk welke opgaven de gemeenten minimaal moeten realiseren om evenredig bij te dragen aan het Klimaatakkoord en om invulling te geven aan het AvG 3.0.

Sinds lange tijd wordt er regionaal samengewerkt aan de energietransitie. Ambtenaren overleggen structureel en werken veel samen en in de uitvoering spelen het Energieloket Achterhoek en de Agem een belangrijke rol. Bestuurders hebben een structureel overleg waarin de koers wordt afgestemd. Deze manier van werken heeft veel opgeleverd. Toch was het nu tijd de samenwerking te herzien. Het onderwerp energietransitie groeit hard. Het Rijk heeft budget vrijgemaakt, tot 2030 om op gemeentelijk niveau capaciteit te zetten op de uitvoering van het Klimaatakkoord. Het is een SpUK regeling met de naam CDOKE (Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid). Naast het CDOKE-budget zijn er ook andere budgetten beschikbaar die meer gericht zijn op de uitvoering; er zijn SpUK's en subsidies voor de aanpak energiearmoede, de verduurzaming van woningen van label D en hoger (NIP gelden), en mogelijke budgetten voor verduurzaming uit het volkshuisvestingsfonds, subsidie Wijk van de Toekomst ed. De regionale samenwerking is met het AvG 3.0 opnieuw bekrachtigd en wordt voortgezet volgens het principe 'Gezamenlijk regionaal optrekken waar het kan, flexibiliteit waar nodig en altijd met uitwisseling van kennis en ervaringen om te leren van elkaar. In het RU23 (deel 2) is de manier van samenwerken vastgelegd.

RU 23 deel 1 geeft een duidelijk beeld van de opgave tot 2030

In het begin van de RU23 wordt een soort "foto" van de huidige situatie weer gegeven, aangegeven wordt waar we op dit moment staan t.a.v. de uitstoot van broeikasgassen. Er wordt tevens aangegeven voor welke onderdelen uit het Nationale Klimaatakkoord de gemeenten aan de lat staan; energie-opwek en verduurzaming van de gebouwde omgeving. De gemeentelijke opgaven uit het Klimaatakkoord zijn gekwantificeerd. Ook zijn er voorstellen gedaan hoe we de opgave kunnen halen. Deze voorstellen zijn doorgerekend in het ETM, en het model geeft aan welke gemeentelijke maatregelen welke reductie behaalt. In de RU23 worden dus nog geen besluiten gevraagd, alleen voorstellen gedaan. De voorstellen zijn ambitieus maar ook realistisch, ze sluiten ook aan bij de huidige activiteiten van gemeenten en bij de opgave uit de RES. In de RU23, deel 1 staat in de samenvatting hoe we de opgave willen realiseren. Op pagina 11 staat ook een figuur die de opgave duidelijk aangeeft).

RU23 deel 2 legt vast hoe we als regio samenwerken en er wordt duidelijkheid gegeven welke thema's regionaal en welke lokaal worden opgepakt

Het belang van duurzaamheid, energietransitie, wordt steeds belangrijker. Er zijn steeds meer activiteiten op het thema duurzaamheid en energietransitie, meer opgaven, meer werk en mensen, meer en grotere budgetten. Door deze groei hebben we de governance opnieuw ingericht. In deel 2 wordt aangegeven hoe de Achterhoekse gemeenten samenwerken aan de regionale energiedoelstellingen. Beschreven is de aansturing van het programma, de manier van programmatisch werken, de inzet van middelen en mensen, de werkverdeling, de monitoring etc. Doel is om te komen tot meetbare resultaten gerelateerd aan de gezamenlijke doelstelling. Naast het regionale programma is iedere gemeente op lokaal niveau bezig met de uitvoering van de energietransitie. We werken allen aan dezelfde doelen, maar lokaal soms op een andere manier. Door goede uitwisseling van kennis en ideeën leren we van elkaar.

Regionale thema's worden in werkgroepen uitgewerkt.

Uit deze thema's komen activiteiten. Het doel ligt vast maar de lijst met projecten en activiteitenlijst is flexibel. Er worden jaarplannen opgesteld voor elke regionale werkgroep. Deze kunnen worden aangepast indien er nieuwe inzichten zijn. Veranderingen in bijvoorbeeld landelijk beleid, de RES 2.0 of samenwerking met partners (onder andere de andere O's) kunnen een aanleiding vormen voor het bijstellen van de programma's en projecten. Jaarplannen (en projectplannen) en tussentijdse monitoring op de voortgang zijn de sturingsinstrumenten binnen het regionale programma.

Welke opgave heeft de gemeente Bronckhorst?

In de RU23 is de regionale opgave aangegeven, er is nog geen vertaling maar een lokale opgave. De Achterhoekse gemeenten moeten zelf de opgave vertalen in een lokale opgave. Begin 2024 wordt een lokaal uitvoeringsprogramma Bronckhorst gemaakt op basis van de Herijkte Routekaart. Dit uitvoeringsprogramma wordt ter kennisname aan de gemeenteraad gestuurd.

Een evenredige verdeling van de opgave naar de afzonderlijke gemeenten is overigens niet altijd eenvoudig, er zijn zaken waar de regionale context bepalend is. Dit geldt vooral voor het RES-gedeelte over de opwek van duurzame elektriciteit met zon en wind. De opgave voor de opwek van duurzame energie is sterk gekoppeld aan de ruimtelijke mogelijkheden en de toestand van het elektriciteitsnetwerk. De opgave om van besparingen in de bestaande bouw op weg naar een aardgasvrije achterhoek is wel te vertalen naar een opgave voor de Bronckhorst.

Tot slot: enkele opmerkingen

Invloed gemeente, de andere O's, participatie en communicatie

De gemeente kan beleid maken, projecten uitvoeren en zaken stimuleren. Maar de energietransitie kan niet slagen als de inwoners en organisaties in de regio zich niet inzetten voor de energietransitie. Een goede participatie en communicatie is hierbij essentieel. Er wordt hierbij aan alle onderwerpen aandacht gegeven.

De RU23 is dé gemeentelijke vertaling van het AvG 3.0, met de speerpunten waar de gemeenten zich voor in gaan zetten. In het AvG 3.0 worden andere O's opgeroepen elk op eigen wijze bij te dragen aan een energieneutrale Achterhoek. Op 7 maart 2024 vindt de lancering van het AvG 3.0 voor de andere O's plaats. Het doel is om het betrekken, stimuleren en motiveren van partners bij het realiseren van de ambitie uit het Akkoord van Groenlo.

Het Klimaatakkoord is breder dan energietransitie

Het Nationale Klimaatakkoord gaat over het tegengaan van de klimaatverandering, over het terugdringen van de hoeveelheid broeikasgassen (CO2 equivalenten), en dat is breder dan energietransitie. In deel 1 van RU23 is onderscheid gemaakt tussen het energetische deel van de broeikasgassenuitstoot en het niet-energetische deel. Het niet-energetische deel is met name de uitstoot vanuit de landbouw. De gemeente is weliswaar ook een speler bij het niet-energetische deel van de broeikasgassenuitstoot maar heeft hierop minder invloed. Denk aan groen- en natuurontwikkeling (biodiversiteitsherstel), duurzame mobiliteit, circulariteit, verduurzaming van de landgebruik e.d. Andere stakeholders hebben hierin meer verantwoordelijkheid en aansturingsmogelijkheden. Er is daarom gekozen om de focus te leggen op de onderwerpen waar we als gemeente meer regie hebben. In de RU23 richten we ons daarom op de verduurzaming van de bestaande gebouwde omgeving en de opwek van hernieuwbare energie.

Door onverwachte knelpunten zijn de doelen minder haalbaar geworden

Energietransitie is de overgang naar een situatie waarin de energievoorziening structureel anders van aard en vorm is dan het huidige energiesysteem. Het gaat om de overgang van het gebruik van fossiele energie naar energie uit hernieuwbare bronnen. Deze transitie is niet eenvoudig en er zullen nieuwe tegenslagen komen. Recente voorbeelden hiervan zijn de congestie in het elektriciteitsnet en de strijdigheid met de Wet natuurbescherming (Wnb) bij het isoleren van woningen. Knelpunten tegenkomen en oplossen hoort bij het transitieproces. In de RU23 zijn de doelen voor 2030 geconcretiseerd. Het is een stip aan de horizon waar we naar toe werken. De actualiteit, inclusief de obstakels, wordt verwerkt in de jaarplannen. Doordat we monitoren is het mogelijk aanpassingen te doen in het plan (planning & control cyclus). Het einddoel blijft staan.